

Danmark har tatt harde tak i både Irak og Afghanistan.

Danmarks forsvarsrev

TEKST: ASLE TOJE

Har den danske deltakelsen i Afghanistan og Irak vært en del av en bredere kulturkamp?

Etter 2001 har Danmark og Norge tatt forskjellige veier i forsvarsplanleggingen. Mens Norge har sagt «ja takk, begge deler» til territorialforsvar og intervensjonstyrker, har Danmark blitt den fremste eksponent for Natos transformasjonsagenda. Våre brødre i sør har latt krigens krav smi en lett, mobil og slagkraftig intervensjonsstyrke.

Utgangspunktet var ikke det beste. Under hva Danmarks nå avgåtte forsvarssjef Tim Sloth Jørgensen kalte «Det sorte tiår», ble Danmarks forsvar ostehøvlet – fra 2.1 prosent av BNI i 1989 ned til 1,6 prosent av BNI i 1999. For-

svarsdepartementet fikk et budsjett med ørsmå økninger her og der, akkurat nok til å hindre kollaps i våpengrenene. Det gjorde det umulig å erstatte selv det mest foreldete utstyret. Få nye kapasiteter ble lagt til.

Mens antallet permanent personell ble holdt stabilt på rundt 1600, ble investeringen i utstyr på det nærmeste halvert. Midler til drift og opplæring ble holdt lave selv om danske tropper ble sendt til Balkan, Afrika og Asia på FN-opdrag. I følge Henrik Ø. Breitenbauch, ved Dansk institutt for forsvarsstudier, var 90-tallet «preget av et

Olusjon

voksende misforhold mellom oppgaver og midler».

Oppdragene la stort press på personell og materiell.

Vendepunktet

Flemming Rose – Jyllandspostens profilerte redaktør – peker på 11. september

2001 som vendepunktet. USA gikk bort fra kollektiv sikkerhet og i retning av bilaterale forbindelser med utvalgte venner. Danmark mente at landets sikkerhet var best tjent ved å nær allianse med USA. Gjennom helhjertet militær deltakelse søkte Danmark seg tett opptil

Washington. Dansk vilje til å ta skarpe oppdrag har ført til økt anseelse. Dette er et brudd med den danske «fotnotepolitikken» fra Den kalde krigen. Danmark gikk fra «nøytral alliert» til nær alliert.

I 2001 fikk Danmark ny regjering, og årelatingen av forsvaret opphørte.

Venstre innfridde sine løfter om ekstra kapitalfinansiering over grunnbudsjettet. 31. oktober 2003 holdt statsminister Anders Fough Rasmussen en tale på Forsvarsakademiet der han tok til orde for en markant omlegging av forsvaret. Militæret skulle være direkte anvendelig for internasjonal innsats. Major Henrik Ehlers Kragh hevder i et intervju at dette var «velkomment blant soldater av alle grader - endelig skulle vi bruke vår kompetanse, til det beste for Danmark og dansk sikkerhet».

Kulturkamp

Flemming Rose mener Danmarks deltakelse i Afghanistan og Irak også må anses som en del av den danske kulturkampen. Patriotisme og standhaftighet skulle synliggjøres som høyresidens verdier. Rose mener oppdragene har virket samlende, nettopp fordi de var farlige. Selv kulturradikalere kvier seg for å falle kjempende soldater i ryggen. Eller å bli anklaget for å gjøre det.

Regjeringens kommunikasjonsrådgiver har hevdet at Fough bevisst brukte ordet «landsforræderi» til å vinne den nødvendige definisjonsmakten til å tvinge forsvarsreformen gjennom.

I Forsvarsforliket i 2004 avskaffet danskene mobiliseringsforsvaret, verneplikten ble redusert til fire måneder. Det danske forsvaret ble praksis et profesjonelt ekspedisjonskorps. Gjennom å påta seg de vanskelige oppdragene har Danmark vunnet politisk kapital hos de allierte og samtidig sporet forsvaret til å omformes i takt med krigens krav. De skarpe oppdragene har økt betalingsviljen. Selv Sosialistisk Folkeparti sluttet seg til det siste forsvarsforliket i juni 2009.

Positiv spiral

Danmark har gjennom å knytte sammen reformer og oppgavene kommet inn i en selvforsterkende spiral: Aktiv deltakelse har ført til profesjonalisering som har forplantet seg til alle deler av forsvaret. At dette skaper internasjonal prestisje, speiles i at Anders Fough Rasmussen nå er NATOs generalsekretær. København er Nord-Europas diplomatiske hovedstad. Danmark disponerer over noen av Natos best ledede og mest respekterte kampstyrker.

Interessant nok viser forskning at Canada og Nederland har gjort lignende erfaringer. Hva Rudyard Kipling kalte «the savage wars of peace» har styrket forsvaret.

Danmark får mer for pengene. Forsvarsbudsjettet på om lag 25 milliarder danske kroner, er en tredjedel mindre enn det norske. Likevel har Danmark flere tropper i utlandet, på tøffere oppdrag. Det som skiller Norge og Danmark, er at sistnevnte har brukt utenlandsoppdrag som katalysator for forsvarsreformer. Fra politisk hold har Norge valgt å behandle Afghanistan som lavintensitet fredsbevaring. Norske styresmakter opplever at oppdraget sliter ned styrker og moral uten at det skaper verken betalingsvilje på Stortinget eller internasjonal prestisje. Norge er ikke lenger blant USAs næreste allierte.

Oslo er en diplomatisk utkant.

Norge hadde valget mellom et troverdig territorialforsvar eller en effektiv intervensjonsstyrke. Styresmaktene valgte begge, og fikk ingen av delene.

Den norske erfaringen er så ulik Danmark fordi man ikke ble enig om hensikten med norsk våpenmakt før reformene ble iverksatt. Resultatet er forsvarsreformer som redusert militærets slagkraft uten å spare penger.

Kanskje dette kan være en bekreftelse på et ordtak mange kjenner fra rekruttskolen: «Den som våger, vinner». ■